

NO. 213 – DECEMBER 2023

1998 – DE KOERIER – 2023

INFORMATIEBLAD OVER VERDEDIGINGSWERKEN
EN MILITAIRE GESCHIEDENIS

BAILEYBRUGGEN – EN HET VERHAAL VAN EEN
INFANTERIEPIONIER

STELLING III – 4 RA (GREBBELINIE)

COLOFON

Opgericht in december 1998, als opvolger van het Mededelingenblad Verdedigingswerken. Van dat blad werden tussen september 1990 en december 1997 tien afleveringen uitgegeven. Ze zijn helaas niet digitaal beschikbaar. Wel is een aantal artikelen later, al dan niet in aangepaste vorm, opgenomen in de Koerier.

Redactie Dik Winkelman
dik.winkelman@casema.nl

Website

<https://loopgraafkoerier.weebly.com/>
 voor de laatste Koerier, actuele informatie, korte berichten, kalender en verwijzingen naar interessante websites

<http://www.tiki-toki.com/timeline/entry/384975/Het-Oostfront-in-de-Tweede-Wereldoorlog/>
 Tijdslijn door Koen Winkelman

Dank aan alle gastauteurs en aan technische steun van Eddy Borst, Dirk Docter (register), Marco Sikkel en Julie Winkelman (poppylogo en website).

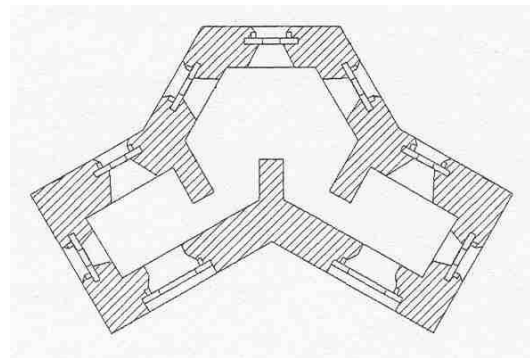
Auteurs

- Libor Boleslav
- Rob Devilee
- Onno van Gent
- Michael Hoppe
- John Maes
- Hans Molier
- Peter Mulder
- Aad Neeven
- Chris van Oosten
- Fons Overdijk
- Rob Vaneker
- Anne Visser †
- Hans van Wieringen †
- Julie Winkelman
- Koen Winkelman
- Herman van Zanten
- Dik Winkelman

DE KOERIER

NUMMER 213 – DECEMBER 2023

OPGERICHT IN SEPTEMBER 1998

MILITAIRE GESCHIEDENIS NEDERLAND EN EEN KORTE VOORUITBLIK

In Koerier 211 van dit jaar verscheen een artikel over de Nato-noodbrug over de Boven-Merwede. En zoals gelukkig wel vaker gebeurt, kregen we een reactie van een van de lezers. Dat vormde aanleiding voor verder onderzoek en het resultaat daarvan

vindt u in deze aflevering.

Rechts alvast een afbeelding, afkomstig van lezer Dick

Breedijk. Het is de vernielde IJsselbrug bij Zwolle, met op de achtergrond een Baileybrug, kort na het einde van de Tweede

Wereldoorlog. Verder was onze trouwe lezer en

gastauteur Herman van Zanten opnieuw zo vriendelijk om een artikel aan te leveren. Deze keer schrijft Herman over een artilleriestelling, en restanten daarvan, uit de Tweede Wereldoorlog in de Grebbelinie.

Eigenlijk stonden er vier artikelen klaar voor in deze Koerier. Naast de twee hiervoor genoemde ook een kort artikel over restanten van een linie uit de Koude Oorlog bij Zutphen. En een wat uitgebreider artikel over Duitse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog in Voorburg. Dat laatste artikel vergt nog wat verder uitzoekwerk en aanvulling. Omdat de redactie toch echt nog een aflevering in 2023 wil lanceren, krijgen beide artikelen een plek in de eerste aflevering van de Koerier in 2024; we streven naar publicatie in januari.

Wat heeft de Koerier verder voor u in petto in 2024? Lezer en gastauteur Fons Overdijk maakt veel reizen en bezoekt daarbij ook vaak verdedigingswerken en andere plekken die een relatie hebben met militaire geschiedenis. Zo bezocht Fons afgelopen zomer Gdansk in Polen. Wat hij daar bezocht, beschrijft hij in Koerier 215. En opnieuw staat er een uitgebreid artikel klaar van Herman van

Zanten. Hij beschrijft daarin de ontwikkelingen van Franse forten tijdens de strijd in de Eerste Wereldoorlog. Dat artikel is voorzien in nummer 216! Links alvast een oude afbeelding van een onderdeel van het Fort Vaux.

Graag sluiten wij af met u te danken voor uw belangstelling voor de Koerier, en u een prettige jaarwisseling en een goed 2024 toe te wensen!

BAILEYBRUGGEN

Inleiding

Koerier 211 van juli 2023 gaat over de Nato-noodbrug over de Boven-Merwede. Bij die brug wordt gebruik gemaakt van Baileybrug-elementen: drijvend op de rivier en vast op beide oevers op betonnen pijlers.

Na het verschijnen van de aflevering komt er een reactie van lezer Dick Breedijk. Dick komt op als dienstplichtig militair met lichte 1958 – 4; het mooie moment is in augustus 1958! Hij komt terecht bij de infanterie en krijgt daar eerst de standaardopleiding. Maar daarbij blijft het niet; Dick is voorbestemd om infanteriepionier te worden. Wat houdt dat in? Naar Brits voorbeeld besluit de Nederlandse landmacht na de Tweede Wereldoorlog om per divisie een pionierbataljon op te nemen. Daarnaast krijgt ieder infanteriebataljon in zijn stafcompagnie de beschikking over een peloton infanteriepioniers. En bij die laatste pioniers krijgt Dick een plek, en wel in het Regiment Menno van Coehoorn. Hij wordt gelegerd op de Johannes Postkazerne in Havelte.

Infanteriepioniers

Pionier is in die tijd trouwens de meest gebruikte aanduiding voor genietroepen. Die troepen zijn verantwoordelijk voor het inrichten van legerplaatsen in het veld, het aanleggen en onderhouden van wegen en vliegvelden, het uitvoeren van tactische vernielingen (sappeurs/pioniers), het slaan van bruggen (pontonniers) en het leggen en ook opruimen van mijnversperringen (mineurs te land en torpedisten ter zee).

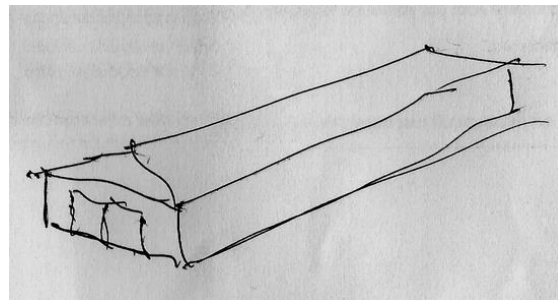

Pionieroefening, Steenwijkerwold juni 1959
(bron: Dick Breedijk)

Het genoemde pionierpeloton dat een plekje heeft in ieder bataljon, is onderdeel van de staf- of ondersteuningscompagnie en wordt vooral ingezet voor het aanleggen van eigen of het opruimen van vijandige hindernissen en mijnen.

Loodsen

Zoals gezegd, dienstplichtige Dick Breedijk wordt infanteriepionier. Na zijn infanterietraining wordt hij daartoe opgeleid. Nu komt de link naar de Baileybruggen... tijdens de opleiding krijgen de aankomende infanteriepioniers te horen dat bij alle vitale bruggen in Nederland loodsden staan waarin zich materiaal bevindt voor het slaan van Baileybruggen. Dick kan zich ook herinneren dergelijke loodsden te hebben gezien, en hij heeft er een schetsje van getekend dat hieronder is bijgevoegd.

Bron: Dick Breedijk

Dick meent zich te herinneren dat de loodsden donkergroene zijanten hadden, en waren voorzien van een dak van golfplaten. Ze stonden vlak tegen de uiterwaarden aan, soms met meerdere gebouwtjes bijeen.

Overigens, aan het einde van de opleiding bestond de functie van infanteriepionier officieel niet meer, maar Dick en zijn maten werden wel als zodanig aan de gang gehouden!

Rijkswaterstaat

Het verhaal over de loodsden is uiteraard zeer interessant voor uw redactie en vraagt naar verder onderzoek. "Bureauonderzoek" en in de pen geklommen en verschillende deskundige personen en instanties aangeschreven. Dat levert interessante informatie op! Bekendheid met opslag van materiaal bij de bruggen is er niet vanuit de Genie of Defensie in bredere zin. Rijkswaterstaat (RWS) heeft echter op een aantal locaties wel voor zulke opslag gezorgd, om in geval van nood snel bruggen te kunnen slaan. Bij welke bruggen die opslag was, is nu niet te achterhalen. In ieder geval slaat RWS Bailey materiaal op ten noorden van het Amsterdam-Rijnkanaal, daar waar de spoorlijn van Utrecht naar Den Bosch dat kanaal kruist. Die spoorbrug ligt er de hele Koude Oorlog. Daarnaast ligt de Schalkwijkse Brug, die in 1976 in gebruik wordt genomen. Aannemelijk is, dat dit buiten het tijdvak ligt van het beschreven Baileygebruik.

Bron: Frank Waarsenburg

Tot die ingebruikname, lag een verkeersovergang vast aan de spoorovergang. Die is kennelijk verwijderd. De afbeelding hieronder is van Topotijdreis, met de situatie in 1976. Het witte veld waarop de 9 staat, is de opslagplek.

Was de opslag hier dan bedoeld voor het geval de spoorbrug werd vernield? Was het centrale opslag voor gebruik zoals bedoeld in ons artikel? Of had de opslag hier geheel niets mee te maken? Dat is op dit moment niet duidelijk...

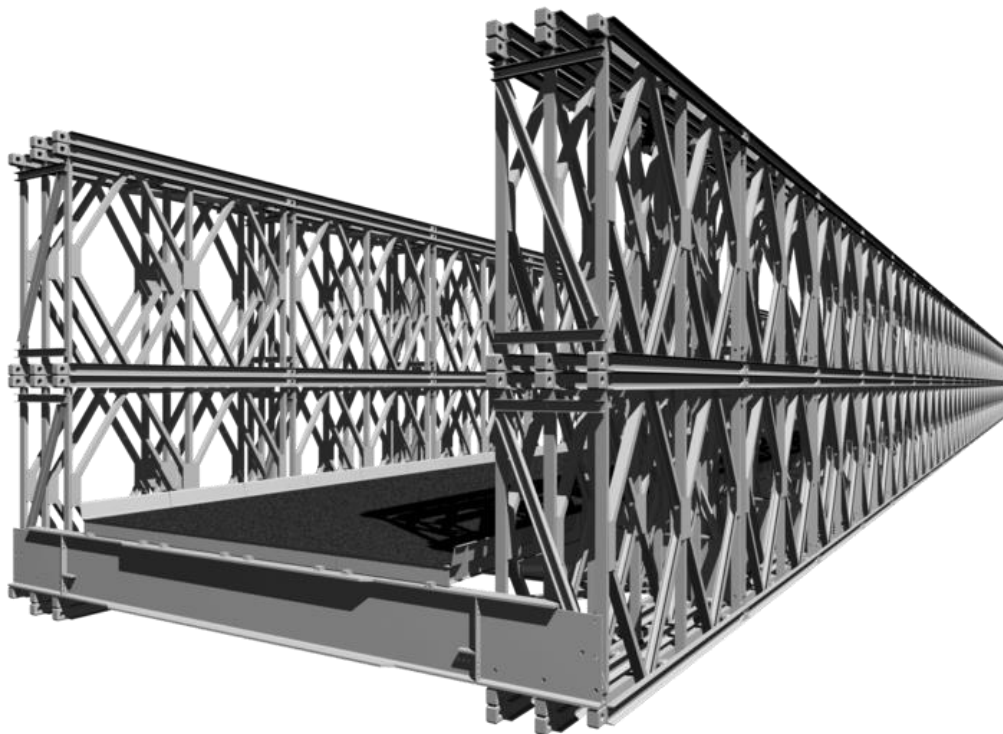
Personeel van Rijkswaterstaat werd door de Genie getraind om dat materiaal te gebruiken; een van degenen die reageerden op mijn vragen, was daarbij als genist zelf betrokken in de jaren 1980. Opslag door Rijkswaterstaat duurde tot in de jaren 1990.

Modern gebruik

Rijkswaterstaat heeft het materiaal daarna afgestoten, waarbij een deel terug ging naar Defensie en een deel werd gekocht door Janson Bridging. Via https://www.jansonbridging.nl/nl/home_nl is te zien dat dit bedrijf nog steeds actief is, ook met Bailey-elementen! Althans, dat wat Janson een "paneelbrug" noemt, komt wel heel dicht in de buurt. Met een vrij bekende beschrijving: "De brugsecties kunnen in losse onderdelen of deels voormonteerd worden vervoerd naar de plaats van bestemming". Een afbeelding van zo'n element is opgenomen bovenaan de volgende bladzijde.

Een deel van het Baileymateriaal gaat dus terug naar Defensie. Tegenwoordig heeft dat ministerie niets meer van dat materiaal in eigendom; het laatste Baileybrugmateriaal is verplaatst naar Oekraïne. In Nederland resteren alleen nog wat elementen bij musea! Hieronder als voorbeeld een exemplaar op het terrein van het Oorlogsmuseum in Overloon; situatie in 2018.

Boven: paneelbrug JPB-T van Janson

Onder: zwaarbeladen exemplaar van een Baileybrug; Gdyniamuseum in Axel – september 2022

Zoals gezegd, is in Nederland alleen nog Baileybrugmateriaal te vinden in verschillende musea. Dat geldt uiteraard ook voor het Geniemuseum in Vught. Daar treft men op het buitenterrein niet alleen materiaal aan, maar binnen is ook instructiemateriaal te zien. Zie hierboven twee foto's uit 2015.

BVVK

Het Ministerie van Defensie is wel verantwoordelijk voor opslag van ander materiaal in de omgeving van bruggen. In de jaren 1950 wordt het Bureau Voorbereiding van Voorzieningen aan Kunstwerken (BVVK) onderdeel van de landmacht. Het moet in vreedstijd alle bruggen voorbereiden op vernieling in een dreigende situatie. Die vernieling gebeurt met springladingen en het bureau rekent uit hoeveel lading daarvoor nodig is en waar die moet worden aangebracht. Al die informatie wordt opgenomen in een *Vernielings-Vorbereidings-Rapport*.

Op de bruggen worden ladingkasten gemonteerd. Ladingen worden vervolgens voorbereid en, samen met de ontstekingsleidingen, opgeslagen in een depot in de nabijheid van de bruggen. Dan kan men snel in actie komen wanneer de nood aan de man is! Dat doet het bureau

overigens niet alleen in Nederland, maar ook in Duitsland in het gebied waar het Nederlandse Ie Legerkorps optreedt. Zou deze opslag een relatie kunnen hebben met de waarneming van Dick? In ieder geval lijkt zijn schets wat groot en niet degelijk genoeg voor een loods waarin alleen springladingen zijn opgeslagen... maar het is een mogelijkheid om rekening mee te houden.

Centrale genieopslag

De Genie organiseert dus geen opslag van Baileymateriaal bij belangrijke bruggen. Zij heeft wel grote centrale opslaglocaties in het land. Zo zijn er depots in Alphen aan de Rijn, Nieuwe Meer, Gilze-Rijen, Hendrik-Ido-Ambacht en Maarn, bestemd voor opslag, onderhoud en reparatie. Op de twee laatstgenoemde locaties wordt in ieder geval brugslagmateriaal opgeslagen.

Spoorbruggen

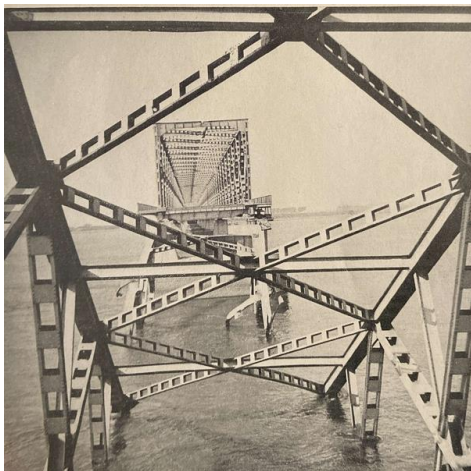
De bronnen vermelden vooral gebruik van Baileybruggen ter vervanging van vernielde verkeersbruggen. Maar wat doet men wanneer spoorbruggen vernield worden? We noemden al de RWS-opslag bij het Amsterdam-Rijnkanaal. Ter plekke is een spoorbrug, maar niet duidelijk is of het materiaal daarvoor was bedoeld. Dat lijkt niet voor de hand te liggen, want het doortrekken van een spoorlijn via een Baileybrug lijkt erg lastig. Maar spoorbruggen speelden wel degelijk een rol, los van hun bedoelde gebruik. In bepaalde situaties konden zij geschikt worden gemaakt voor gebruik door personen en auto's. Dat kon dan gebeuren door houten planken op de brug te monteren. Dergelijk brugmateriaal lag in ieder geval opgeslagen op het Werk aan de Korte Uitweg, een verdedigingswerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het daar opgeslagen materiaal was specifiek bedoeld voor gebruik op de spoorbrug over de Lek bij Culemborg. Voor het kazernesgebouw van het werk liggen nog steeds spoorrails. Die werden destijds door militairen gebruikt om te oefenen. De foto hieronder geeft de ligging duidelijk weer.

Bron: Hijke Bakker 2015

Bruggen- en Verenplan

Los van voorgaande opslaglocaties, liep uw redactie tegen nog een ander interessant punt in relatie tot de Nato-brug uit Koerier 211. In die Koerier gaven we al aan dat er kort na de Tweede Wereldoorlog nog niet al te veel bruggen zijn over de grote rivieren. Logisch omdat er veel minder verkeer is dan nu, maar ook als gevolg van vernielingen uit de Tweede Wereldoorlog. Hieronder twee voorbeelden van tijdens die oorlog vernielde bruggen. Boven de verkeersbrug bij Deventer en onder de Moerdijkbrug.

Bron beide foto's: *Nooit vergeten! Arbeiderspers* – Amsterdam. Uitgave van kort na de oorlog.

Pas tegen het eind van de jaren 1950 zijn alle kapotte bruggen hersteld. In de jaren daarvoor kan dat tot problemen leiden. Voor de normale afvoer van troepen en materiaal zijn er wel genoeg bruggen, maar niet voor grote verplaatsingen in noodgevallen. Daarom ontwikkelt de genie het *bruggen- en verenplan*. De toename van capaciteit moet de groei van het Nederlandse leger in die periode volgen. Men denkt aan gebruik van Bailey-materiaal, maar het bestaande materiaal voldoet niet. De brugdelen zijn namelijk te smal voor de moderne tanks uit

die tijd. Daarom moet er meer *widened Bailey*-materiaal komen. Dat leidt tot kosten die dan eigenlijk niet acceptabel zijn. Verder komen de maatregelen uit de Koude Oorlog ook voort uit ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog. De bruggen over de grote rivieren bleken toen strategische locaties. Daarom lijkt het voor de hand te liggen, dat na de oorlog noodbruggen worden gepland nabij die bruggen. Niet al te dichtbij, omdat de bestaande bruggen mogelijke vijandelijke doelwitten zijn.

Tweede Wereldoorlog en herstel

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn veel bruggen in Nederland vernield. De schade is enorm; 900 verkeersbruggen en 180 spoorbruggen zijn vernield. Al direct na de bevrijding wordt begonnen met herstel en wederopbouw, en dat proces zal vele jaren duren. Wat bruggen betreft, is eerst sprake van provisorisch herstel. Daarbij zien we bijvoorbeeld dat op de spoorbrug bij Zaltbommel een houten rijdek wordt aangelegd ten behoeve van autoverkeer. Zie eerder in dit artikel zulke voorzieningen tijdens de Koude Oorlog! En bij Arnhem komt een hoge Baileybrug; zie de hieronder afgebeelde foto.

Bron: Beeldbank Nederlands Instituut voor Militaire Historie

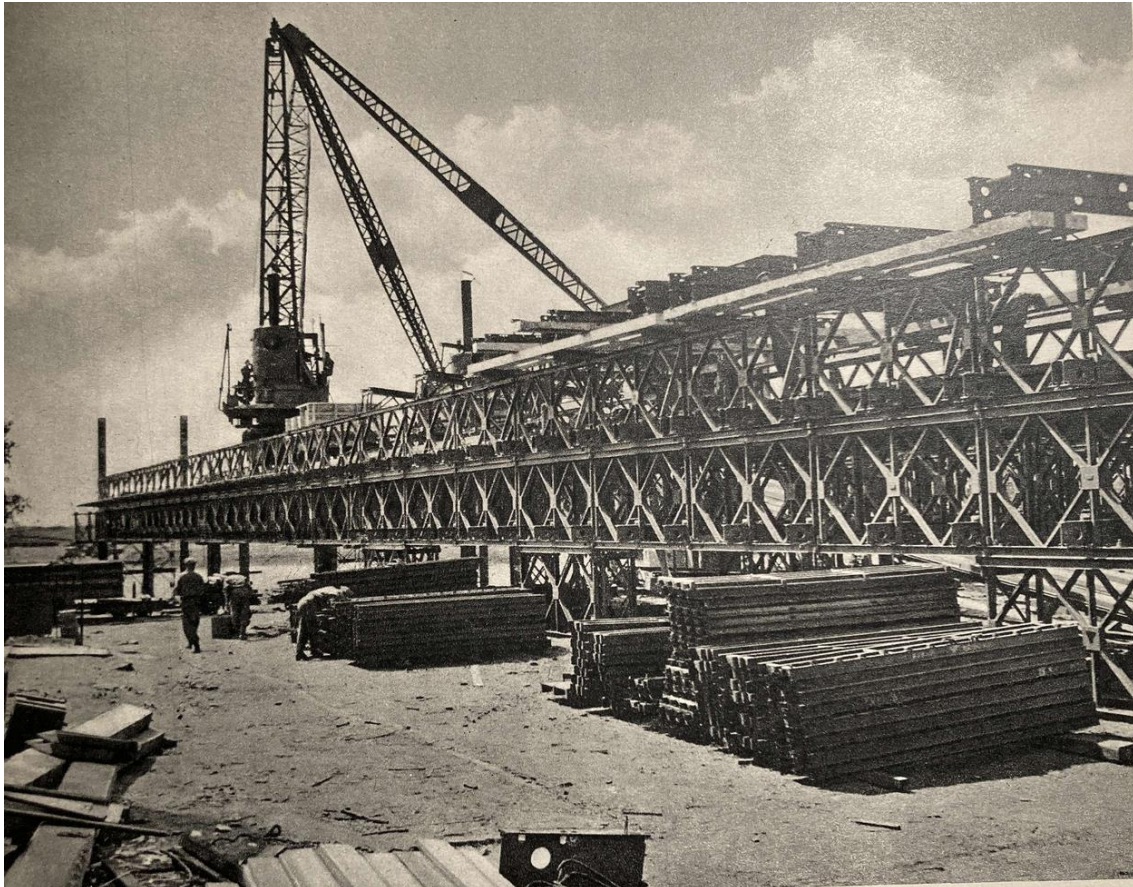
Met dit soort voorzieningen kan een deel van de oeververbindingen weer snel in gebruik worden genomen. Die voorzieningen blijven jaren in gebruik en de herbouw van bruggen duurt vele jaren.

De meest intensieve rol van RWS in de Koude Oorlog ligt bij de aanleg van de IJssellinie. Die linie werkt vooral met grootscheepse inundaties, tot stand gebracht door middel van drie grote stuwen bij Olst, Arnhem en Nijmegen¹ (Daartoe wordt in 1950 een nieuw dienstonderdeel opgericht, de Dienst Speciale Werken, die samenwerkt met de krijgsmacht).

¹ Zie Koerier 112 met een artikel van Herman van Zanten.

We keren nog even terug naar de brug bij Arnhem. Hierboven de vernielde staat aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Onder zijn de Royal Canadian Engineers bezig met het bouwen van de tijdelijke Baileybrug. Bron: *Holland and the Canadians*. Norman Phillips, Contact Publishing Company – Amsterdam zonder jaartal.

Het verhaal van Dick Breedijk

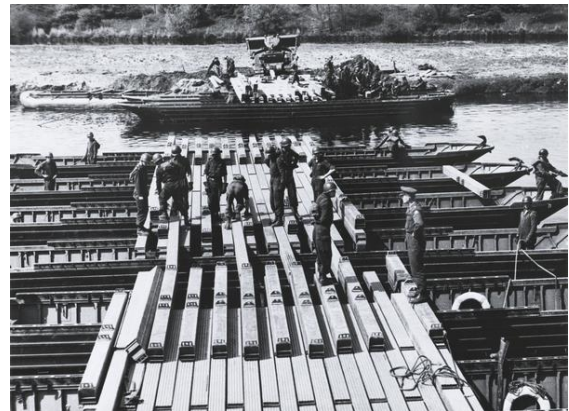
We gaan nog even terug naar waar we het artikel mee begonnen, en wel naar Dick Breedijk. Dick komt op voor zijn militaire dienst op 6 augustus 1958, als onderdeel van lichte 58-4. Op de foto hieronder zien we Dick bij de zwarte pijl. Hij was zo vriendelijk deze foto, en de andere die onder dit kopje zijn opgenomen, beschikbaar te stellen.

Hij moet naar de Tapijnkazerne in Maastricht om te dienen in het 1^e peloton van de 3^e compagnie van het Regiment Infanterie Menno van Coehoorn. Op 1 juli 1950 opgericht als Regiment Mortieren Menno van Coehoorn. Na herbenoeming in 1953 als Regiment Infanterie, wordt het op 1 november 1960 omgedoopt in pantserinfanteriebataljon. Die naamswijziging komt voort uit de aanstaande mechanisering van delen van de krijgsmacht. We zien de

Tapijnkazerne op de foto in de linkerkolom; genomen in 1955 dus kort voor de komst van Dick. Het monument rechts van het midden is ter herinnering aan Bernardus Johannes Cornelis baron Dibbets (1782 – 1839). Een Nederlandse generaal, die tijdens de blokkade van Maastricht opperbevelhebber is van de vesting van die stad. Die blokkade vindt plaats van 1830 tot 1833 tijdens de Belgische onafhankelijkheidsstrijd.

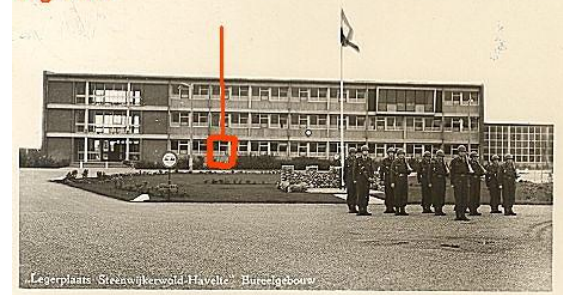
Op de Tapijnkazerne krijgt Dick eerst de opleiding tot infanterist. We noemden al zijn opleiding tot infanterie pionier; een verkorte genieopleiding. Hij reist daartoe op 1 oktober 1958 naar Vught. Een deel van zijn opleiding vindt plaats bij Hedel, waar een geschikt terrein is om te oefenen met springladingen. Booby traps en mijnen aanleggen en weer onschadelijk maken bijvoorbeeld. Dick kan het zich niet met zekerheid herinneren, maar waarschijnlijk wordt hier ook geoefend met Baileybruggen. Dat lijkt inderdaad waarschijnlijk, want in Hedel staat de bruggenschool van de Genie. Ook zijn meerdere foto's te vinden waaruit dat gebruik blijkt.

Bron: Beeldbank Nederlands
Instituut voor Militaire Historie

Na afronding van deze opleiding, wordt Dick vanaf 1 december 1958 voor 14 maanden gestationeerd in Steenwijkerwold, en wel op de Johannes Postkazerne.

Op deze hoogte was onze kamer, maar net aan de achterkant van dit gebouw!

Het pionierspeloton bestaat dan uit 16 tot 18 manschappen. Als persoonlijk wapen beschikken zij over het Amerikaanse semiautomatische geweer M1 Garand. Wie zien Dick hieronder met zijn exemplaar.

Het peloton heeft twee wagens ter beschikking, de ééntonner DAF YA-126, met aanhanger. Aangeduid als "wapendrager" of "weaponcarrier" en op basis van de Engelse benaming vaak afgekort tot "Wep".

Bron: Beeldbank Nederlands
Instituut voor Militaire Historie

In zijn 14 maanden actieve dienst neemt Dick deel aan verschillende grote oefeningen. Onder in de linkerkolom zien we actie tijdens een pionieroefening vanuit de Johannes Postkazerne. Enkele militairen wagen zich via een touwbrug over de Wapserveense Aa. Hieronder het peloton van Dick in actie tijdens een oefening in Steenwijkerwold in juni 1959. Uit diezelfde oefening is de foto die op het voorblad van deze Koerier staat.

Ook gaat Dick tien dagen oefenen in Vogelsang in Duitsland.

Vanaf begin augustus 1959 is hij vier maanden in La Courtine in Frankrijk. Daar wordt in ieder geval geoefend met het leggen van bruggen op drijvers, die sterk genoeg waren om de "Dikke DAF" te dragen. En dan

gaat het om zwaarder vervoer dan de eerder genoemde Wep! De Koninklijke Landmacht gebruikt La Courtine van 1959 tot en met 1964 voor het voeren van grote oefeningen waarvoor in Nederland onvoldoende ruimte beschikbaar is. Hierboven en hieronder enkele foto's van Dick uit die periode, tijdens een oefening tussen La Courtine en het meer zuidelijk gelegen Ussel.

Op 30 januari 1960 zit het er op voor Dick en zwaait hij af!

Dik Winkelman

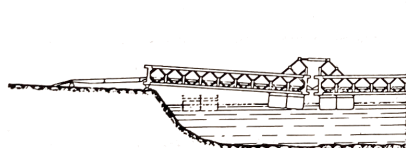
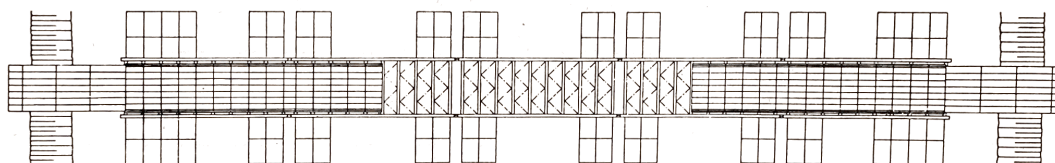
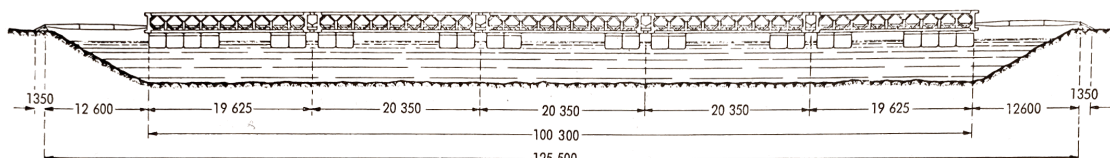
Bronnenopgave

- Hartelijke dank aan Dick Breedijk, Daan Janse, Kees van Dam, Coert Langenhuijzen, Hijlke Bakker, Frank Waarsenburg, Koos Dirven (en collega's van het Geniemuseum in Vught), Eric Wie, Rutger Noorlander.
- *Heersen en beheersen – Rijkswaterstaat in de twintigste eeuw*. Willem van der Ham, Europese Bibliotheek – Zaltbommel 1999.
- *Met de blik naar het Oosten – de Koninklijke Landmacht 1945-1990*. J. Hoffenaar en B. Schoenmaker, SDU – Den Haag 1994.
- *250 jaar Genietroepen 1748-1998*. Martin Elands e.a., SDU – Den Haag 1998.
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Werk_aan_de_Korte_Uitweg (gebruik 16 augustus 2023).

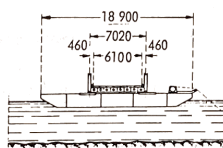
SE-Brücke

Schweres Brückengerät für Straßen und Eisenbahnbrückenbau als Fest- und Schwimmbrücke. Bau nur mit Kran und Druckluftaggregaten möglich. Verhältnismäßig großer Zeit- und Materialaufwand. Große Stützweiten sind möglich. Für Dauerbetrieb geeignet.

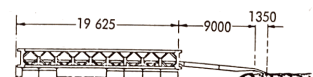
Zweispurige Schwimmbrücke

Brückenende bei Steilufer

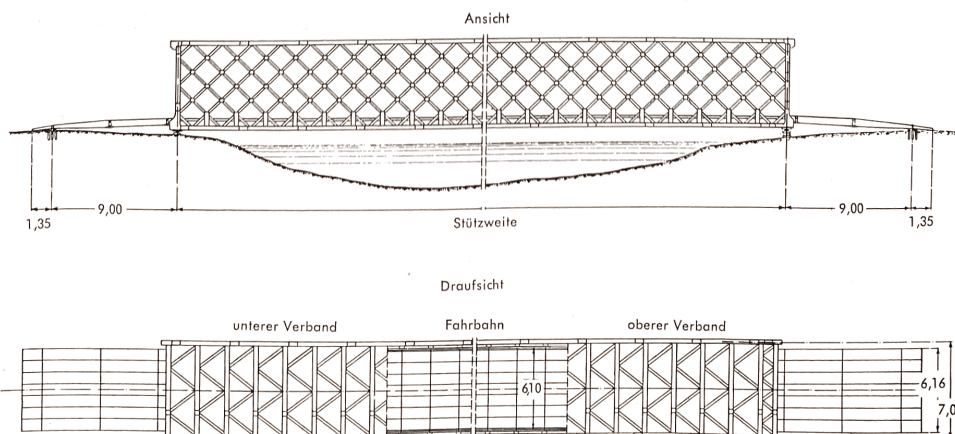

Schnitt durch Brücke mit schwimmender Unterstüztung

Brückenende bei Flachufer

Zweispurige dreistöckige Straßenbrücke

Ter illustratie: schema van een pontonbrug uit: *Soldat und Technik* - juli 1964

STELLING III – 4 RA – 2023

Inleiding

Op de hierboven afgebeelde kaart uit de Collectie Historische Vereniging Oud-Veenendaal is de artilleriestelling van III-4 R.A. aangegeven, bestaande uit drie batterijen. Deze stelling bestreek onder andere de stelling Lambalger-brug – Broekerbrug.

Oktober 2023 informeerde een der collega's van het Grebbelinieuseum Woudenberg ons, of er wellicht interesse was, om de laatste restanten van de artilleriestelling bij Rumelaar te bezoeken. Spreekt voor zich, en op maandag 23 oktober trokken wij op pad. Wij, dat zijn drie leden van verschillende regionaal-locale historische verenigingen.

Veldonderzoek

De resten liggen op het Landgoed Rumelaar. Het Landgoed is weliswaar vrij toegankelijk, maar het is wel de bedoeling dat men op de paden blijft. Derhalve bij de eigenaar van het Landgoed, de familie F. de Beaufort, toestemming gevraagd, en verkregen om de oude stelling te bezichtigen.

Vanaf de Rumelaarseweg buigt de weg af over smalle zandpaden, totdat deze bij een modderpoel voor een uitgestrekt weidlandschap ophoudt. Links een nieuwe boerderij in aanbouw, rechts een scherpe afscheiding tussen bosperceel en weiland.

Scheiding bosperceeltje – weiland.

De nog vrij intacte rechterhelft van de stelling.

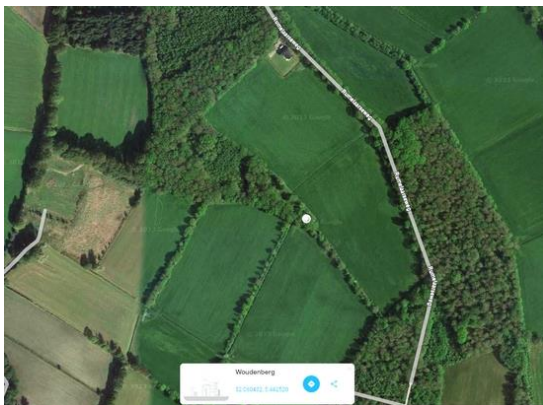
Na een kleine 50 meter links tussen de bomen een rustiek vennetje. Wat verderop enige dicht begroeide heuveltjes. Op de weg er naar toe ligt een aangevreten reebok. Wolven? De heuveltjes gescheiden door een inzinking zijn duidelijk de restanten van de oude artilleriestelling. Dan volg een insnijding, in de tachtiger jaren aangebracht voor een duiker dwars door de stelling.

De eerste heuvel van het linker gedeelte.

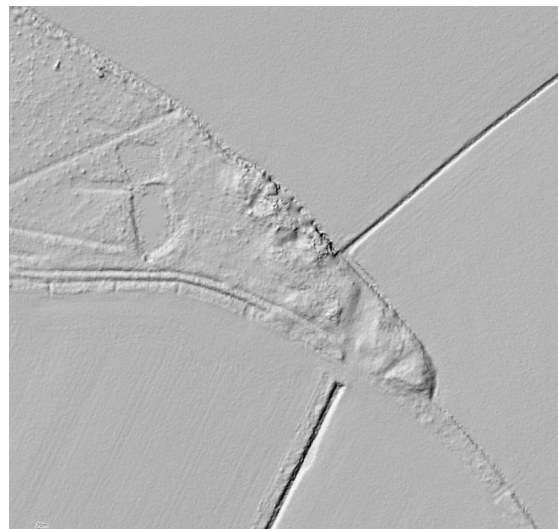
De naoorlogse doorgraving

Satelliet, coördinaten 52.060432, 5.4425

Dan volgt de verrassing. Het rechtergedeelte voorbij de doorgraving is niet begroeid met onderhoud en braamstruiken, de oude contouren tekenen zich nog duidelijk af. Wellicht de laatste resten van de stelling. Van de twee andere batterijen bij Hakfoort en ten

oosten van de bocht in de Rumelaarseweg zal, gezien de situatie in 2021 wel geen spoor meer te vinden zijn. De bossages daar zijn allang verdwenen, afgegraven en omgezet in weiland.

AHN, Algemene Hoogtekaart Nederland

Situatie in 1940

Nu wat verdere informatie over de achtergrond, in de situatie in voorjaar 1940: 4 RA, dat is het 4^e Regiment Artillerie (om precies te zijn, veldartillerie). Het regiment heeft drie afdelingen met in het totaal negen batterijen. Het behoort tot de zogenaamde divisieartillerie; ingedeeld bij een bepaalde landmachtdivisie.

En het gaat hier om III, dus de derde afdeling. Deze afdeling is pas in de mobilisatietijd opgericht en toegevoegd aan 4 RA. Zij beschikt over 12 stukken geschut; vier per batterij. Om precies te zijn gaat het om howitzers 12 Lang 14, van het merk Bofors en getrokken door paarden. 12 geeft in centimeters het kaliber aan.

Herman van Zanten

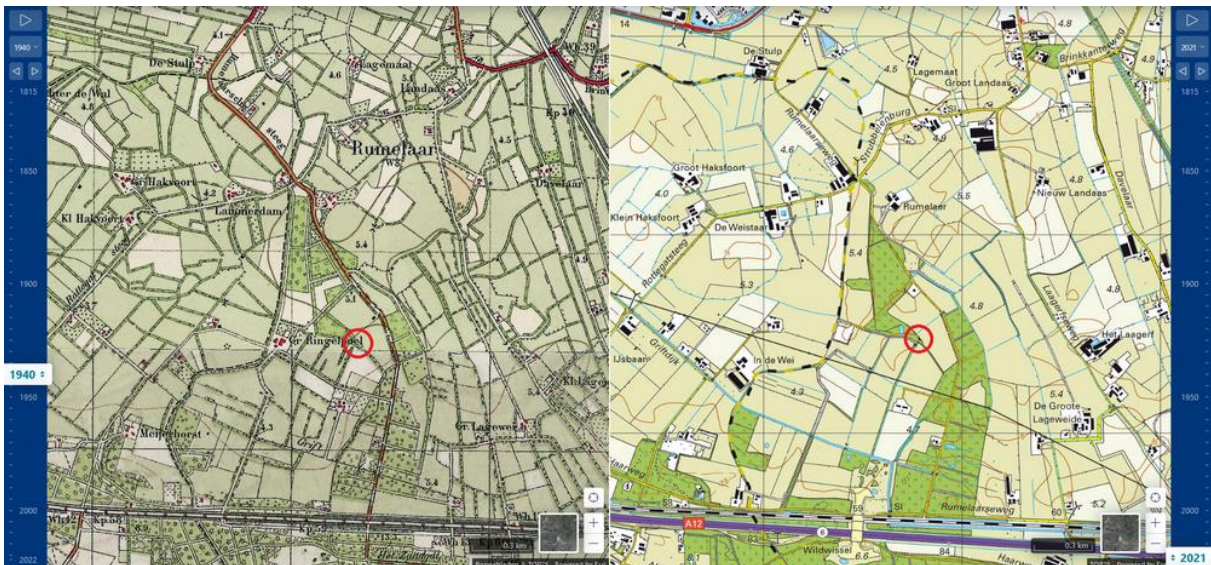
Bofors 12 L 14 (bron: beeldbank NIMH)

Bronnenopgave

- Collectie HVOV (Hennie Henzen-122/852).
- Het krijgsvolk van weleer – panorama van leger, luchtmacht en marine in mei 1940. J. Klingens, Jordans, Voorburg.

Aanzicht rechter gedeelte. Het was de stelling van kapitein Van Zomer, III-4 RA

Toporijdsreis, vergelijking 1940 met 2021.

Links: aanzicht volgens de pijl op de foto rechts

